
ВИХОВНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ

УДК 378.017

Алла Добридень

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСТВА
У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розкриваються теоретичні та практичні аспекти технологій виховання у закладі вищої педагогічної освіти. Увага акцентується на загальній характеристиці існуючих у педагогіці інноваційних виховних технологій. На основі аналізу наукових джерел, практичного досвіду роботи педагогів, виховні технології розглядаються як система педагогічних засобів, форм, методів, їх етапність та послідовність, яка істотно покращує структуру та якість виховання підростаючого покоління у закладах вищої педагогічної освіти та є результатом науково-дослідної діяльності.

Ключові слова: виховання, виховні технології, система виховання, методи виховання, творчість, заклад вищої педагогічної освіти, студенти.

The article reveals the theoretical and practical aspects of the technology of education in institution of higher pedagogical education. The article focuses on the general characteristics of innovative educational technologies existing in pedagogy. The purpose of the article is to study innovative technologies and use them in the educational process of students studying at institutions of higher pedagogical education. The content of educational work passes through the system of values and qualities of the student's personality, which develops and manifests itself through their own attitudes. On the basis of analysis of scientific sources, practical experience of teachers work, educational technologies are considered as a system of pedagogical means, forms, methods, their stage and sequence, which substantially improves the structure and quality of education of the younger generation in institutions of higher pedagogical education and is the result of research activities.

Key words: education, educational technologies, system of education, methods of education, creativity, institution of higher pedagogical education, students.

Розбудова України як суверенної, демократичної, правової та соціальної держави неможлива без випереджального розвитку та модернізації національної системи виховання підростаючого покоління. Зміна ідеологічних орієнтацій суспільства, перебудова економічної моделі розвитку країни супроводжується наростанням у молоді соціальної апатії, зниження рівня культури спілкування, втрати життєвого оптимізму та інших негативних

проявів. Все це вимагає від науковців пошуку ефективних технологій виховання підростаючого покоління в нових соціокультурних реаліях.

Специфіку технологічного підходу до виховання підростаючого покоління у своїх працях висвітлювали І. Бех, Т. Дем'янюк, М. Савчин, Г. Селевко, Г. Сорока, І. Трухін та ін. [1; 5; 6; 10]. Але, не зважаючи на проведені дослідження, у педагогічних колективах існує запит на висвітлення проблематики інноваційних виховних технологій у практиці роботи закладів вищої освіти.

Метою статті є дослідження інноваційних технологій та використання їх у виховному процесі студентів, що навчаються у закладах вищої педагогічної освіти.

Зміст виховної роботи проходить через систему цінностей і якостей особистості студента, що розвивається і виявляється через їх власні ставлення. Метою виховання є формування морально-духовної життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал.

Науковий термін «технологія виховання» вперше ввів у педагогічну науку А. С. Макаренко. Свій досвід та педагогічні погляди автор виклав у творах: «Марш 30-го року», «Педагогічна поема», «Книга для батьків», «Прапори на баштах», «Методи виховання». А. С. Макаренко трактує поняття «технологія виховання» як строго обґрунтовану систему педагогічних засобів, форм, методів, їх етапність, націленість на вирішення конкретного виховного завдання. Кожне завдання має адекватну технологію виховання. Зміна завдання веде до зміни технології [9, с. 17].

У своїх наукових працях Я. А. Коменський розглядає виховні технології як систему конкретних засобів впливу на студента, студентський колектив на науковій основі й спрямовані на досягнення виховної мети та удосконалення педагогічної діяльності [8, с. 32].

Вибір виховної технології починається із усвідомлення мети та основних завдань виховної роботи закладу вищої освіти, які спрямовані на:

- Формування у студентів національної свідомості, патріотизму, любові до свого народу, до України, активної громадянської позиції.
- Формування політичної та правової культури.
- Забезпечення духовно-морального розвитку студентської молоді.
- Впровадження у суспільну свідомість переваг здорового способу життя.
- Формування у студентів основ естетичної культури, організації дозвілля, пошук його нових форм.
- Задоволення потреб студентів у професійному зростанні; розвиток здатності до самостійного життєвого вибору.
- Активізація роботи студентського самоврядування.

Зміст виховної діяльності розкривається через виховні орієнтири, а саме:

1. Ціннісне ставлення до себе.
2. Ціннісне ставлення до сім'ї, родини, людей.
3. Ціннісне ставлення до праці.
4. Ціннісне ставлення до природи.
5. Ціннісне ставлення до мистецтва.
6. Ціннісне ставлення особистості до суспільства та держави.

У ході виховної роботи закладу вищої педагогічної освіти передбачається залучення студентської молоді до різних форм творчої та суспільно-корисної діяльності, зокрема: пізнавальної, оздоровчої, трудової, художньо-естетичної, спортивної, ігрової, культурної, рекреаційної, екологічної.

Розглянемо класифікацію інноваційних виховних технологій, представлену у такій редакції:

- Технологія виховання успішної особистості.
- Персоніфіковане виховання.
- Проектна технологія.
- Інтерактивна акція.
- Ігрова технологія.
- Технологія саморозвитку особистості.
- Колективні творчі справи.
- Технологія співробітництва.
- Інформаційно-комунікативні технології.
- Здоров'язберігаючі технології.

Важливою умовою впровадження виховних технологій у роботу закладу вищої освіти є *створення ситуації успіху* – це поєднання умов, які забезпечують успіх як результат цієї ситуації. Ситуація успіху – це те, що може організувати викладач для успішного навчання та виховання студента і досягнення ним радості від співпраці. Технологія «Створення ситуації успіху» звучить у таких висловлюваннях педагога:

- Це дуже важливо, і у Вас неодмінно вийде...
- Саме Ви могли б зробити таку справу...
- Починайте! Ви це добре зробите!..
- Ось ця деталь (елемент, частина) вийшла у Вас дуже гарно!

Розглядаючи виховні технології зупинимося на *персоніфікованому (індивідуальному) вихованні*, яке вимагає підбору таких заходів, що найбільше відповідають особливостям студента і дають максимальний ефект. Тому педагог має акцентувати увагу на кожному індивідуально, враховуючи психологічні, фізичні та соціальні особливості студента.

Ключовою складовою цього поняття є *самостійність*, тобто повна готовність особистості без додаткових указівок і допомоги досить успішно

і результативно орієнтуватися у нових ситуаціях і вирішувати поставлені завдання. Персоніфіковане виховання спонукає особистість до самоактуалізації, яка в свою чергу має на меті формування цінностей у студентства через індивідуальні бесіди, доручення, творчі завдання.

У статті професора О. М. Коберника «Проектна технологія: можливості застосування в освіті» представлено визначення методу проекту у такій редакції: «Метод проекту – це система навчання, при якій учні здобувають знання та вміння у процесі планування і виконання проектів» та визначено класифікацію проектів:

1. Соціально-освітні проекти.
2. Навчальні проекти.
3. Виховні проекти.
4. Технологічні проекти.
5. Дослідницькі проекти.
6. Індивідуальні, групові та колективні проекти [7, с. 12].

Презентацію проектів можна представити у вигляді ділової гри, демонстрації відеофільму, екскурсії, інсценівки, театралізації, діалогу літературних персонажів, спортивної гри, спектаклю, реклами, прес-конференції.

Важливе місце у теоретичних та практичних аспектах виховних технологій належить *інтерактивній акції*. Це низка заходів інформаційно-просвітницького спрямування (наприклад, розповсюдження спеціальної літератури, буклетів, пам'яток, тематичних календарів, діяльність яких спрямована на попередження негативних явищ в освітньому середовищі).

Під час проведення виховних заходів, спрямованих на профілактику та запобігання формуванню у студентів негативних звичок, рис характеру, проявам асоціальної поведінки, корисно розповсюджувати буклети та пам'ятки: «Безпека в Інтернеті», «Людина і закон», «Боротьба з корупцією», «Ми проти СНІДу», «Ми – українці!», «Скарбниця здоров'я» та інші.

Гра – найсильніший засіб соціалізації особистості, що включає в себе як соціально контрольовані процеси їх цілеспрямованого впливу на становлення особистості, засвоєння знань, духовних цінностей і норм, властивих суспільству чи групі однолітків, так і спонтанні процеси, що впливають на формування людини.

Основні функції ігрової технології:

1. *Розважальна*.
2. *Комунікативна*: оволодіння діалектикою спілкування.
3. *Самореалізація* у грі як «полігоні» людської практики.
4. *Ігротерапевтична*: подолання різних труднощів, які виникають в інших видах життєдіяльності.
5. *Діагностична*: виявлення відхилень від нормативної поведінки, самопізнання в процесі гри.

6. *Функція корекції*: внесення позитивних змін у структуру особистісних показників.
7. *Соціалізація*: включення в систему суспільних відносин, засвоєння норм людського буття.

Ефективною технологією, що успішно впливає на всебічний розвиток студентської молоді є виховна технологія «*Портфоліо успішності особистості*», педагогічна філософія якої представляється формулою «Візьми відповідальність за свою успішність на себе». У широкому розумінні «Портфоліо» – це спосіб фіксування, накопичення й оцінювання індивідуальних досягнень студентів за певний період навчання в університеті. Є дві групи різновидів «Портфоліо»:

- «Портфоліо особистісного зростання».
- «Портфоліо зовнішніх досягнень» [2, с. 6].

У практичній роботі доречно використовувати змішаний тип, щоб студенти змогли не лише фіксувати свої досягнення, а й пізнати свої ресурси, потреби, інтереси, здібності з метою їх удосконалення в певному напрямі.

Чинне місце у системі виховних технологій відіграють *колективні творчі справи* (КТС). Це сукупність певних дій на загальну користь та радість. Справа колективна, тому що планується, готується, здійснюється і обговорюється всіма учасниками. Вона – творча, адже на кожній стадії її здійснення і студенти, і педагоги ведуть пошук найкращих шляхів вирішення спільного завдання; бо справа не робиться по шаблону, а розкриває нові можливості її учасників. Як приклад КТС можуть бути такі заходи: «Презентація I курсу», «Ми шукаємо таланти», «Театральний вернісаж», «Фестиваль педагогічної творчості», «Пісенний вернісаж» та ін.

Технологія співробітництва ефективно впливає на те, що стирається межа між педагогом-керівником та студентом-підлеглим, а з'являється можливість допомогти віднайти точки перетину інтересів педагог-наставник та студент-партнер.

Під час виховного процесу, педагогічної практики доречно використовувати прийом «*Демонстрація професійного рівня*». Студент чи група студентів, заздалегідь підготовлені, проводять виховну годину або захід. Моральна відповідальність лежить на особистості викладача, щоб бути прикладом для вихованців, тому що студенти, під час проведення заходу, наслідують стиль спілкування, інтонацію, жести свого наставника. Такий прийом дає можливість вихованцям мобілізувати свої знання, розвивати уважність та набувати професійних навичок.

Використання *інформаційно-комунікативних технологій* у виховному процесі стало однією із найпоширеніших технологій. Активно застосовуються інтерактивні форми роботи: ток-шоу, інтелектуальні ігри, флешмоби, екскурсії, ігри-драматизації, настільні ігри, ярмарки, народні ігри, огляди-

конкурси, тренінги, диспути, презентації, виставки студентської творчості, книжкові виставки, стіннівки, тематичні стенди, відеоролики тощо.

Під здоров'язберігаючими технологіями слід розуміти:

- сприятливі умови для виховання студентської молоді (відсутність стресових ситуацій, адекватність вимог та методик виховання);
- оптимальну організацію виховного процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей);
- повноцінний та раціонально організований руховий режим [3, с. 12].

Здоров'язберігаючі технології використовуються під час проведення годин спілкування «Ваше здоров'я – у ваших руках», «Скарбниця здоров'я»; Всеукраїнських акцій до Дня боротьби зі СНІДом, «Антинаркотик», «Життя без тютюнопаління», «День здоров'я», під час проведення лекцій по пропаганді здорового способу життя із запрошенням лікарів та співробітників організації «Червоний хрест»; залучення студентів до участі у спортивних секціях, змаганнях.

Отже, варто зауважити, що визначені технології не застосовуються окремо у виховному процесі, а існують у взаємодії, що підвищує організацію життєдіяльності студентського колективу, пропаганду моральних цінностей, пошук та виконання корисних справ, збагачення знаннями про національну культуру. Головне – це діяльність, спрямована на розвиток творчих здібностей студентської молоді, виховання патріотичних та інтернаціональних почуттів, формування вмінь і навичок толерантного спілкування, стимулювання пізнавального інтересу до мови, історії, культури, звичаїв та традицій українського народу.

Таким чином, пошук та впровадження ефективних технологій виховання, в аспекті інноваційної діяльності, скеровує виховний процес на створення системного підходу до організації виховної діяльності та відображає сучасний зміст виховання в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Виховання особистості : [монографія] : у 2 кн. / Іван Дмитрович Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретично-технологічні засади. – 280 с.
2. Василенко Н. В. Портфоліо педагога й учня / Н. В. Василенко // Управління школою (Основа) : наук.-метод. журнал. – 2010. – № 30. – С. 1–59.
3. Ващенко О. Здоров'язберігаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах / О. Ващенко, С. Свириденко // Директор школи. – 2006. – № 20. – С. 12–15.
4. Добридень А. В. Комп'ютерні технології як засіб інформатизації навчально-виховної діяльності шкільної молоді / А. В. Добридень //

- Розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті: здобутки, проблеми, перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. – С. 40–42.
5. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академічної групи : метод. реком. / під ред. Н. К. Желябіної. – Запоріжжя : ЗДІА, 2007. – 67 с.
 6. Інноваційні технології громадянського виховання учнівської молоді : навч.-метод. посіб. / Т. Дем'янюк, Т. Умурзакова, Л. Манюк та ін. – К., 2003. – 263 с.
 7. Коберник О. М. Проектна технологія: можливості застосування в освіті / О. М. Коберник // Педагогіка середньої і вищої школи : зб. наук. праць. Кривий Ріг : КПДНЗН КНУ, 2012. – Вип. 36. – С. 11–18.
 8. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения : в 2 т. / Я. А. Коменский. – М. : Педагогика, 1982. – Т. 1. – 656 с.
 9. Макаренко А. С. Методи виховання / А. С. Макаренко // Твори : у 7-ми т. – К. : Радянська школа, 1953. – Т. 5. – С. 17–125.
 10. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології : навч.-метод. посіб. / Г. І. Сорока; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Ін-т післядиплом. освіти. – Х. : Ранок, 2002. – 128 с.